

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Navigating between empires: the discourses on self-determination in and about Hong Kong

Lam, S.H.

Citation

Lam, S. H. (2026, January 6). *Navigating between empires: the discourses on self-determination in and about Hong Kong. Meijers-reeks*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4286016>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4286016>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Nederlandse samenvatting (Dutch summary)

Dit proefschrift onderzoekt hoe het idee van zelfbeschikking in relatie tot Hongkong is gebruikt, gevormd en getransformeerd door statelijke en niet-statale actoren tussen 1945 en 2021. Daarmee positioneert het proefschrift zich voorbij een positivistisch kader en benadert het zelfbeschikking niet als een afgebakend juridisch begrip, maar als een kneedbaar en verweven juridisch-politiek discours. Zowel het Verenigd Koninkrijk, de Volksrepubliek China als Hongkongse (contra-)elites hebben dit discours op strategische wijze ingezet tijdens constitutionele en territoriale transformatieperiodes. Met behulp van discoursanalyse, archiefonderzoek en inzichten uit kritische rechtstheorie biedt dit proefschrift nieuwe perspectieven op de juridische status van Hongkong. Het laat zien hoe de autonomie van Hongkong verweven is met de imperiale dynamiek, de veranderende eisen van de Hongkongse gemeenschappen en de kenmerkende koloniale en dekoloniale geschiedenis van het gebied. Dit proefschrift toont aan dat zowel statelijke als niet-statale actoren de flexibele interpretaties van zelfbeschikking gebruiken om tegenstrijdige politieke belangen te rechtvaardigen. Daarmee biedt dit proefschrift een kritisch inzicht in de discussie over het begrip zelfbeschikking als een gezaghebbend discours, in plaats van enkel als een vast juridisch concept.

Het proefschrift levert vier kernargumenten. Ten eerste daagt het, op conceptueel niveau, de staatsgerichte oriëntatie van het internationale recht uit door te analyseren hoe dit recht in de praktijk werd toegepast, geïnterpreteerd en betwist door zowel statelijke als niet-statale actoren in de context van Hongkong. De nadruk ligt daarbij op de argumentatieve rekbaarheid van het internationale recht en op het belang van het bestuderen van de discursieve dimensie van juridische praktijken buiten strikt gerechtelijke contexten.

Ten tweede verrijkt dit onderzoek het bestaande begrip van zelfbeschikking door te laten zien hoe de interpretatie ervan werd gevormd door historische, strategische en ideologische factoren. Het identificeert zeven overlappende discourses: nationalisme, zelfbestuur, koloniale onafhankelijkheid, vrijheid van keuze, soevereiniteit, democratie en autonomie. Elk discours leidt tot een andere invulling van de aanspraak, inhoud en reikwijdte van zelfbeschikking als juridisch recht. In de context van Hongkong fungeerde zelfbeschikking voornamelijk als rechtvaardigend discours, dat flexibel werd geïnterpreteerd binnen verschillende kaders, die soms complementair,

maar vaak ook tegenstrijdig waren. De autonomie van Hongkong belichaamde op die manier een complexe verweving van deze overlappende discoursen.

Ten derde ontwikkelt dit proefschrift, aan de hand van de casus Hongkong, een nieuw analytisch kader waarin koloniaal Hongkong wordt begrepen als een *de facto* condominium. Deze status sloot de toepassing van de VN-resoluties betreffende dekolonisatie op Hongkong in de praktijk uit: Hongkong voldeed weliswaar aan de VN-criteria voor niet-zelfbesturende gebieden, maar het zelfbeschikkingsproces verliep uitsluitend via bilaterale akkoorden, zonder directe betrokkenheid van de bevolking. De daaruit voortvloeiende autonomie van Hongkong was daardoor eerder administratief dan politiek van aard. Hoewel deze 'autonomie' discursief functioneerde als een middel om uiteenlopende verwachtingen met elkaar te verzoenen, droeg zij bij aan het ontstaan van een afzonderlijke gemeenschapsidentiteit zonder dat daarmee wezenlijke politieke aspiraties werden gerealiseerd. Hierdoor bleef de regeling structureel fragiel. Hongkong illustreert zo de inherente instabiliteit van opgelegde, niet-participatieve vormen van autonomie als 'palliatieve' zelfbeschikking, en toont hoe de ambiguïteit van de term 'autonomie' tegenstrijdige verwachtingen en aspiraties kon genereren die bestaande gemeenschapsverschillen verdiepten. Het voorbeeld biedt zo analytische handvatten om de voorwaarden voor duurzame autonomie en asymmetrische machtsdeling in hedendaagse conflictoplossing te heroverwegen.

Ten slotte levert dit proefschrift een reeks nieuwe historische inzichten. Het laat zien dat er al vóór de ondertekening van de Chinees-Britse Gezamenlijke Verklaring stilzwijgende afspraken bestonden tussen het VK en de VRC om de ontwikkeling van democratie in Hongkong te beperken. Daarnaast onthult het onderzoek een complexe diplomatieke geschiedenis achter het besluit van de VRC in 1972 om Hongkong en Macau van de VN-lijst van niet-zelfbesturende gebieden te laten verwijderen, en brengt het tevens de interacties tussen grootmachten in kaart die plaatsvonden vóór het officiële begin van de Chinees-Britse onderhandelingen. Verder is dit de eerste systematische studie die de aanzienlijke invloed van het VK op de totstandkoming van de Basiswet documenteert. Zo blijkt dat het gebruik van een kiescollege voor de selectie van de Chief Executive oorspronkelijk een Brits voorstel uit 1988 was. De VRC stelde in 1990 aan het VK voor om de interpretatiebevoegdheid van het Permanent Comité van het Nationaal Volkscongres te gebruiken om inconsistenties tussen de artikelen 22 en 24 van de Basiswet op te lossen.